

UNIVERZITET U BEOGRADU
FAKULTET ZA SPECIJALNU
EDUKACIJU I REHABILITACIJU

UNIVERSITY OF BELGRADE
FACULTY OF SPECIAL EDUCATION
AND REHABILITATION

11.

MEĐUNARODNI
NAUČNI SKUP
„SPECIJALNA
EDUKACIJA I
REHABILITACIJA
DANAS”

11th

INTERNATIONAL
SCIENTIFIC
CONFERENCE
“SPECIAL
EDUCATION AND
REHABILITATION
TODAY”

ZBORNİK RADOVA

PROCEEDINGS

Beograd, Srbija
29-30. oktobar 2021.

Belgrade, Serbia
October, 29-30th, 2021

UNIVERZITET U BEOGRADU – FAKULTET ZA
SPECIJALNU EDUKACIJU I REHABILITACIJU

UNIVERSITY OF BELGRADE – FACULTY OF
SPECIAL EDUCATION AND REHABILITATION

11. MEĐUNARODNI NAUČNI SKUP
SPECIJALNA EDUKACIJA I REHABILITACIJA DANAS
Beograd, 29–30. oktobar 2021. godine

Zbornik radova

11th INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
SPECIAL EDUCATION AND REHABILITATION TODAY
Belgrade, October, 29–30th, 2021

Proceedings

**11. MEĐUNARODNI NAUČNI SKUP
SPECIJALNA EDUKACIJA I REHABILITACIJA DANAS
Beograd, 29-30. oktobar 2021. godine
Zbornik radova**

**11th INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
SPECIAL EDUCATION AND REHABILITATION TODAY
Belgrade, October, 29-30th, 2021
Proceedings**

IZDAVAČ / PUBLISHER

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju
University of Belgrade – Faculty of Special Education and Rehabilitation

ZA IZDAVAČA / FOR PUBLISHER

Prof. dr Gordana Odović, v.d. dekana

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK / EDITOR-IN-CHIEF

Prof. dr Branka Jablan

UREDNICI / EDITORS

Prof. dr Irena Stojković
Doc. dr Bojan Dučić
Doc. dr Ksenija Stanimirov

RECENZENTI / REVIEWERS

Prof. dr Sonja Alimović
Sveučilište u Zagrebu – Edukacijsko rehabilitacijski fakultet, Zagreb, Hrvatska
Doc. dr Ingrid Žolgar Jerković
Univerzitet u Ljubljani – Pedagoški fakultet Ljubljana, Slovenija
Prof. dr Vesna Vučinić, prof. dr Goran Jovanić, doc. dr Aleksandra Pavlović
Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

LEKTURA I KOREKTURA / PROOFREADING AND CORRECTION

Maja Ivančević Otanjac, predavač

DIZAJN I OBRADA / DESIGN AND PROCESSING

Biljana Krasić
Mr Boris Petrović
Zoran Jovanković

Zbornik radova biće publikovan u elektronskom obliku

Proceedings will be published in electronic format

Tiraž / Circulation: 200

ISBN 978-86-6203-150-1

OBELEŽJA I RIZICI ZLOUPOTREBE KANABISA

Aleksandar Jugović**

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Srbija

Uvod: *U psihoaktivne supstance tipa kanabis spadaju hašiš (cannabis sativa) i marihuana (cannabis mexicana). Kanabisi sadrže aktivnu supstancu tetrahidrokanabinol. Tetrahidrokanabinol ima svojstva da se brzo apsorbuje u plućima i da se u mozgu vezuje za posebne receptore na nervnim ćelijama. Deluje na dopaminski sistem ostvarujući euforična dejstva i stanja izmenjene svesti. Procena je da kanabise koristi oko 232 miliona ljudi na svetu.*

Cilj: *Cilj rada je naučno objašnjenje efekata delovanja, obeležja subkulture pušača kanabisa i rizika koje ova psihoaktivna supstanca može da ima u domeni fizičkog zdravlja, psihičkih teškoća i ponašanja. Analiza se radi u kontekstu odluke Komisije Ujedinjenih nacija za lekove i droge koja je krajem 2020. godine na preporuku Svetske zdravstvene organizacije*

izglasala uklanjanje marihuane sa liste „najopasnijih droga“. Ova odluka ide u pravcu jačanja pravne osnove za potencijalno prepoznavanje kanabisa kao lekovite biljke.

Metod: *U radu se koriste istorijska metoda, demografsko-statistička metoda i analiza sadržaja.*

Rezultati: *Najčeši efekti upotrebe kanabisa su: povećanje krvnog pritiska, euforija, nekontrolisani smeh, osećaj sporog prolaska vremena, stanje relaksiranosti, seksualna želja, slabljenje pažnje i koncentracije, gubitak samokontrole, „zakrvavljene oči“, itd. Postoji veliki uticaj subkulture korisnika marihuane na njenu upotrebu jer se kroz grupu uči tehnika pušenja, prepoznavanje efekata i uživanje u dejstvu ove droge. Tipične posledice hroničnog korišćenja marihuane su: iritacija pluća i bronhija, konjuktivitis, hormonski poremećaji, opadanje telesnog imuniteta, osećanja umora, dezorijentacija u prostoru, amotivacioni sindrom, antisocijalna ponašanja, itd.*

Zaključak: *Sve droge su potencijalno zdravstveno, bihevioralno i socijalno štetne. Okolnost da kanabisi mogu da izazovu ozbiljne psihičke i fizičke probleme, različite oblike antisocijalnog ponašanja, da je pušenje kanabisa često uvod u korišćenje drugih droga, jeste razlog za naučno utemeljeno i pažljivo sagledavanje pitanja pravnog statusa kanabisa.*

Ključne reči: *psihoaktivne supstance, kanabis, rizici*

** ajugovic1971@gmail.com

UVOD

Psihoaktivne supstance (u daljem tekstu PAS) su hemijska jedinjenja prirodnog ili sintetizovanog porekla koje, unete u organizam, menjaju telesne i psihičke funkcije, mogu da izazovu psihičku i fizičku zavisnost i utiču na ponašanje. U PAS tipa kanabis spadaju hašiš (*cannabis sativa*) i marihuana (*cannabis mexicana*). One se dobijaju iz biljke koja potiče od jedne vrste konoplje. Hašiš se dobija iz smole cvetova indijske konoplje kanabisa i obično je crne ili smeđe boje. Marihuana je mešavina suvog i sekanog lišća, cvetova i stabljike meksičke konoplje i kod spremanja za upotrebu izgleda kao iseckan duvan. Pretpostavlja se da je današnji naziv marihuane meksičkog porekla, od ženskih imena „Mari“ i „Huana“ (Eskadon & Galvez, 2006).

Kanabisi u sebi sadrže aktivnu supstancu *tetrahidrokanabinola* – THC. Količina THC-a zavisi od područja u kome je kanabis rastao, kao i od dela biljke koji se koristi za upotrebu. Veća količina supstance THC-a se nalazi u hašišu nego u marihuani, pa je iz tog razloga njegovo dejstvo jače i štetnije 5-10 puta. U sličnom odnosu, marihuana je jača i štetnija od duvana.

Istorijski posmatrano, upotreba kanabisa se prvi put beleži u staroj Kini kao analgetik protiv bolova, migrena, reumatizma i kod operativnih zahvata. U Indiji je korišćen u rekreativne svrhe kao deo religijskog i svetovnog života (Bukelić, 1995). THC deluje na dopaminski sistem u mozgu stvarujući euforična dejstva i stanja izmenjene svesti. Njegov mehanizam delovanja utiče na one oblasti u mozgu koje regulišu koordinaciju pokreta, mišljenje, rasuđivanje, pamćenje, opažanje i osećanje zadovoljstva (Simić, 2011).

CILJ

Cilj rada je naučno objašnjenje raspostranjenosti upotrebe, efekata delovanja, obeležja subkulture pušača kanabisa i rizika koje ova psihoaktivna supstanca može da ima u domenima fizičkog zdravlja, psihičkih teškoća i ponašanja.

METOD

U radu se koriste istorijska metoda, demografsko-statistička metoda i analiza sadržaja.

REZULTATI I DISKUSIJA

Epidemiološki posmatrano, kanabise koristi oko 232 miliona ljudi na svetu*. Marihuana, u odnosu na ostale PAS, ima ubedljivo najširu upotrebu u populaciji. Prema podacima UN, procenjuje se da u svetu marihuanu upotrebljava blizu 159 miliona ljudi što je oko 3,8% čitave ljudske populacije**. Relevantna istraživanja

* Prema: https://www.unodc.org/documents/wdr2015/WDR15_Drug_use_health_consequences.pdf

** Prema: <https://www.drugfreeworld.org/drugfacts/marijuana/international-statistics.html>

pokazuju da je više od trećine američke populacije iznad 20 godina bar jednom u životu upotrebljavalo marihuanu (Levinthal, 2002). Ona se najčešće unosi pušenjem u vidu cigareta koje se u slengu nazivaju »džoint«, »trava«, »vutra« i »stik«. Takođe, unosi se i žvakanjem, ušmrkivanjem, gutanjem, kroz čaj i posebne kolače. Poznata je upotreba marihuane i preko specijalne lule, muštikli i nargila za pušenje. Kanabisi se ne rastvaraju u vodi pa se zato ne unose intravenski preko injekcija. Dim marihune ima oštar i blago slatkast miris koji podseća na zapaljenu suhu travu ili konopac koji gori (Petrović, 1989).

Efekti upotrebe marihuane se osećaju brzo, a najčešće traju 2-4 sata, a mogu biti različiti u zavisnosti od koncentracije THC-a, psihosocijalnog konteksta upotrebe, tehnike pušenja i ličnih očekivanja od dejstva. Kod probatora i početnika mogu se javiti suva usta, bol u grudima, vrtoglavica, drhatvica, itd. Najčeši psihički i bihevi-oralni efekti upotrebe su: povećanje krvnog pritiska, euforija, nekontrolisani smeh, iznenadno osećanje da je »sve zabavno«, osećaj sporog prolaska vremena, stanje relaksiranosti, seksualna želja, slabljenje pažnje i koncentracije, gubitak samokontrole, »zakrvavljene oči«, fragmentiran govor, problemi motornih i vidnih funkcija, glad, pospanost (Levinthal, 2002).

Efekti marihuane imaju četiri faze (Bukelić, 1995):

1) *euforično uzbuđenje*: traje 1-2 sata nakon uzimanja i karakteriše ga telesna i moralna lagodnost, neodređeno spokojstvo, iluzije, »zarazno« osećanje radosti;

2) *senzorna egzaltacija*: povećana izoštrenost percepcija; sugestibilnost, zebnja, neodređena napetost, agresivnost, poremećaj orijentacije u prostoru i vremenu;

3) *pasivna ekstaza*: osećaji »blaženog odmora«, »lucidnosti«, nemoći i depersonalizacije (uznemirujući samoutisak da se ličnost menja);

4) *utonulost u san*: traje nekoliko časova, uz rizike da se, ako je došlo do intoksikacije, javljaju delirantna uznemirenost, agresivnost, akutna depresivnost i psihotične (sumanute) reakcije.

Korisnici marihuane svoj doživljaj opisuju kao izoštrenost čula i povećanje praga čulne i slušne osetljivosti, pojačavanje selektivnosti pažnje, osećanje »kontakta misli« sa drugima u grupi i izmenu subjektivnog doživljaja stvarnosti. Najveći broj zavisnika upravo počinje sa marihuanom kao prvom PAS sa kojom su imali kontakt. Iskustvo zloupotrebe marihuane može stvoriti snažnu želju da emocije i svest menjaju sa snažnijim PAS (Petrović, 1989).

Postoji veliki uticaj subkulture korisnika marihuane na njenu upotrebu, jer se kroz grupu uči tehnika pušenja, prepoznavanje efekata i uživanje u dejstvu ove PAS. Marihuna dolazi u centar pažnje posebno od sredine 60-tih godina XX veka, u doba hipi pokreta i seksualne revolucije. Njena masovna upotreba je bila deo bunta potkulturnog pokreta mladih u zapadnoj kulturi protiv dehumanizovanog i klasnog društva. Marihuna je tada shvatana kao pratillac težnje za novim vrednostima i iskustvima kao što su nenasilje, altruizam, misticizam, podsticanje unutrašnje promene svesti.

Tipične posledice hroničnog korišćenja marihuane su: iritacija pluća i bronhija, konjuktivitis, hormonski poremećaji, opadanje telesnog imuniteta, osećanje umora, dezorijentacija u prostoru, amotivacioni sindrom, antisocijalna ponašanja, oštećenja

kratkoročnog pamćenja, redukcija polnih hormona, psihotična stanja, napadi panike i tzv. flešbekovi – iznenadno i naknadno pojavljivanje ranijih psihičkih stanja i iskustava koja su se dešavala pod dejstvom marihuane (Bukelić, 1995).

Upotrebu marihuane prate velike zablude (tzv. »laka droga«), a neke zemlje su legalizovale ovu PAS. Postoji većinsko stručno mišljenje da kanabisi izazivaju psihičku ali ne i fizičku zavisnost. Ipak, kod nekih pojedinaca koji vremenski dugo uzimaju visoke doze kanabisa, stručnjaci identifikuju znake i fizičke zavisnosti i apsitencijalnog sindroma (Levinthal, 2002; Simić, 2011). Upravo se u posledicama upotrebe marihuane nalaze najveći izazovi u pogledu odgovora društva na pokrete za legalizaciju marihuane. Ovde nije problem pitanje hemijskih svojstava marihuane, nego ličnosti uživoca ove PAS i interakcije pojedinca sa ovom drogom.

ZAKLJUČAK

Krajem 2020. godine na preporuku Svetske zdravstvene organizacije, Komisija UN za lekove, izglasala je uklanjanje kanabisa marihuane sa liste „najopasnijih droga“ ali će ova PAS i dalje biti podložna određenim ograničenjima. Ova odluka ide u pravcu jačanja pravne osnove za potencijalno prepoznavanje kanabisa kao lekovite biljke. U svetu je do sada više od 50 zemalja usvojilo programe za lečenje kanabismom, dok su Kanada, Urugvaj i 15 američkih država legalizovale njegovu rekreativnu upotrebu. Ova odluka nije doneta sa opštom saglasnošću država članica UN. Sjedinjene Države i evropske države bile su među onima koji su glasali za, dok su se Kina, Egipat, Nigerija, Pakistan i Rusija protivile ovoj odluci.

Ipak ono što u celovitom odnosu prema pravnom statusu marihuane treba prethodno konstatovati jeste da, pušači marihuane pokazuju veću sklonost ka rizničnim ponašanjima i više odobravajućih stavova prema kršenju društvenih normi, nego oni koji ne koriste marihuanu (Levinthal, 2002). Pored alkoholnih pića, marihuana je druga najčešća PAS koja je bila prisutna u telima vozača automobila koji su izazvali najteže saobraćajne udes^{*}. Okolnost da ona može i kod probatora da izazove ozbiljne psihičke probleme (npr. akutne psihoze), da je pušenje marihuane često uvod u korišćenje drugih »težih« PAS, jeste razlog za mnogo pažljivije i na nauci bazirano sagledavanje pitanja legalizacije i načina dozvoljene upotrebe marihuane, pa i u kontrolisanom i medicinskom vidu. Sa naučnog gledišta, pravljenje razlike između »teških« i »lakih« PAS je pitanje koje nema dilemu. Sve droge su potencijalno zdravstveno, bihevioralno i socijalno štetne.

LITERATURA

- Bukelić, J. (1995). *Droga u školskoj klupi*. Velearta.
- Eskadon, R., & Galvez, C. (2006). *Slobodni od droge i ostalih zavisnosti*. Preporod.
- Levinthal, F. C. (2002). *Drugs, behavior and modern society*. Allyn and Bacon.
- Petrović, S. (1989). *Droga i ljudsko ponašanje*. Dečje novine.
- Simić, S. (2011). *Sve o narkomaniji*. Agora.

* Prema: <https://www.drugfreeworld.org/drugfacts/marijuana/international-statistics.html>

Internet izvori:

United Nations Office on Drugs and Crime. (2015). *World drug report*.
https://www.unodc.org/documents/wdr2015/WDR15_Drug_use_health_consequences.pdf
The Foundation for a Drug-Free World (2021). *The truth about marijuana*.
<https://www.drugfreeworld.org/drugfacts/marijuana/international-statistics.html>

CHARACTERISTICS AND RISKS OF CANNABIS MISUSE

Aleksandar Jugović

University of Belgrade – Faculty of Special Education and Rehabilitation, Serbia

Introduction: *Cannabis-type psychoactive substances include hashish (cannabis sativa) and marijuana (cannabis mexicana). Cannabis contains the active substance tetrahydrocannabinol. Tetrahydrocannabinol has the property to be quickly absorbed in the lungs and to bind to special receptors on nerve cells in the brain. It acts on the dopamine system, achieving euphoric effects and states of altered consciousness. It is estimated that about 232 million people in the world use cannabis.*

Aim: *The aim of this paper is to scientifically explain the effects of cannabis, the characteristics of the cannabis smoker subculture and the risks that this psychoactive substance may have in the domains of physical health, mental difficulties and behavior. The analysis is being done in the context of the decision of the United Nations Commission on Medicines and Drugs, which at the end of 2020, on the recommendation of the World Health Organization, voted to remove marijuana from the list of “most dangerous drugs”. This decision goes in the direction of strengthening the legal basis for the potential recognition of cannabis as a medicinal plant.*

Method: *The paper uses the historical method, demographic-statistical method and content analysis.*

Results: *The most common effects of cannabis use are: increase in blood pressure, euphoria, uncontrolled laughter, feeling of slow passage of time, state of relaxation, sexual desire, weakening of attention and concentration, loss of self-control, “bloodshot eyes”, etc. There is a great influence of the marijuana user subculture on its use, because the group learns the technique of smoking, recognizing the effects and enjoying the effects of this drug. Typical consequences of chronic marijuana use are: irritation of the lungs and bronchi, conjunctivitis, hormonal disorders, decreased body immunity, feelings of fatigue, disorientation in space, amotivation syndrome, antisocial behaviors, etc.*

Conclusion: *All drugs are potentially healthwise, behaviorally and socially harmful. The facts that cannabis can cause serious mental and physical problems, various forms of antisocial behavior, that cannabis smoking is often an introduction to the use of other drugs, are the reason for a scientifically based and careful consideration of the legal status of cannabis.*

Keywords: *psychoactive substances, cannabis, risks*